

SLOVO A SLOVESNOST

Časopis pro otázky teorie a kultury jazyka
založený v roce 1935 Pražským lingvistickým kroužkem
ročník 65 číslo 1

A journal for the theory of language and language cultivation
founded in 1935 by the Prague Linguistic Circle
volume 65 number 1

Vedoucí redaktor/Editor-in-Chief: Jan Kořenský

Redakční rada/Editorial Board: Mirek Čejka, Miroslav Červenka, František Daneš,
Jana Hoffmannová, Ján Horecký, Petr Karlík, Miroslav Komárek, Alena Macurová,
Olga Müllerová, Jiří Nekvapil, Pavel Novák, Karel Oliva, Petr Sgall, Ludmila Uhlířová

Výkonný redaktor/Editorial Assistant: Petr Kaderka

Redaktorka anglických textů/English Language Editor: Tamah Sherman

Vydává Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky/Published by the Czech Language
Institute of the Academy of Sciences of the Czech Republic

Redakce/Address: Letenská 4, 118 51 Praha 1, Czech Republic, tel. (+420) 257 533 782

Vychází čtyřikrát do roka/Published quarterly

Toto číslo vyšlo v březnu 2004/This issue was published in March 2004

SLOVO A SLOVESNOST je citováno v Bibliografii Językoznawstwa Slawistycznego, Bibliografii české lingvistiky, Bibliographie Linguistique/Linguistic Bibliography, Modern Language Association International Bibliography, The Year's Work of Modern Language Studies.

SLOVO A SLOVESNOST is cited in Bibliografia Językoznawstwa Slawistycznego [Slavic Linguistics Bibliography], Bibliografie české lingvistiky [Czech Linguistics Bibliography], Bibliographie Linguistique/Linguistic Bibliography, Modern Language Association International Bibliography, The Year's Work of Modern Language Studies.

Informace o předplatném podá a objednávky přijímá redakce Slova a slovesnosti a výhradní distributor firma MYRIS TRADE, s. r. o., P. O. Box 2, 142 01 Praha 4, tel. 234 035 200, fax: 234 035 207. Další distributorské firmy nejsou oprávněny titul v ČR šířit. Cena předplatného pro české předplatitele: 280 Kč.

Podávání novinových zásilek povolila Česká pošta, s. p., odštěpný závod Praha, čj. nov 6204/97 ze dne 1. 4. 1997. – Reg. č. MK ČR E 559.

Zahraniční předplatné vyřizuje výhradně firma Kubon & Sagner. Objednávky vyřizované jinými firmami nejsou v souladu se smluvními vztahy vydavatele a jsou šířeny nelegálně.

All foreign orders are processed exclusively by the agency: Kubon & Sagner, Buch Export-Import GmbH, D-80328, München, BRD, fax: 004954218-218. Foreign orders processed by other subscription agencies are not in compliance with the agreement between the publisher and the above mentioned agency and are distributed illegally.

Toto číslo je v prodeji v knihkupectví Fišer FF UK, nám. J. Palacha 2, 116 38 Praha 1, tel. 222 319 516, v prodejně Academia, Národní tř. 7, 110 00 Praha 1, tel. 224 229 649 nebo Václavské nám. 34, 110 00 Praha 1, tel. 224 223 511.

Sazba: Marcela Hladíková. Tiskne Bartůněk, Kettnerova 10, Praha 5.

© Ústav pro jazyk český AV ČR

OBSAH/CONTENTS

<i>Milada Hirschová</i> : Obecná pragmatika a pragmatika češtiny	3–15
General pragmatics and the pragmatics of Czech	
Общая прагматика и прагматика чешского языка	
<i>Ludmila Uhlířová</i> : Gramatika v korpusu, korpus v gramatice: příspěvek k diskusi o vyhledávání gramatické informace v korpusech	16–23
Grammar in corpus, corpus in grammar: A contribution to the discussion on searching for grammatical information in a corpus	
Grammatik im Korpus, Korpus in der Grammatik: Diskussionsbeitrag zur Suche nach grammatischer Information in den Korpora	
<i>Renata Blatná</i> : Využití statistických metod při popisu neverbálních kolokací	24–52
The utilization of statistical methods in the description of non-verbal collocations	
 R o z h l e d y / D i s c u s s i o n	
<i>František Daneš</i> : Mezinárodní kongres lingvistů v Praze	53–60
The XVII International Congress of Linguists in Prague	
<i>Jana Hoffmannová – Jan Kořenský</i> : Současná slavistika na mezinárodním sjezdu v Lublani	61–71
Contemporary Slavic Studies at the XIII International Congress in Ljubljana	
 R e c e n z e / B o o k r e v i e w s	
Toshie Okita: Invisible Work: Bilingualism, Language Choice and Childrearing in Intermarried Families (<i>Marián Sloboda</i>)	72–76
Valerij P. Berkov: Současné germánské jazyky (<i>Jarka Vrbová</i>)	77–78
 K r o n i k a / C h r o n i c l e s	
Poslední ohlédnutí za Janem Chloupkem (<i>Marie Krčmová</i>).....	79–80

Obecná pragmatika a pragmatika češtiny

MILADA HIRSCHOVÁ

General pragmatics and the pragmatics of Czech

ABSTRACT: This article deals with different approaches towards linguistic pragmatics, in particular with the difference between the general concept of pragmatics and the pragmatics of a particular language. In recent decades, the scope and content of linguistic pragmatics has been accounted for in various ways, from very broad to rather restricted. In this article, the notion of pragmatic perspective in language analysis and description is adopted as a suitable concept, i.e. pragmatics is not understood as a separate component (level) of a language system even though the links between semantics and pragmatics are indisputable. The notion of pragmatic perspective in linguistic analysis stresses the fact that each element of a natural language has its pragmatic dimension. Most importantly, this concept entails that the field of pragmatics should deal not only with signs in the classical sense, i.e. from this viewpoint, Morris's canonical definition of pragmatics is abandoned. Furthermore, some examples of pragmatic description of language-specific phenomena are discussed, in particular the pragmatic interpretation of the Czech conjunction *a* (and) and of the means of personal and social deixis in Czech.

РЕЗЮМЕ

Общая прагматика и прагматика чешского языка

Настоящая статья занимается разными подходами к пониманию лингвистической прагматики, особенно что касается разницы между прагматикой в общем и прагматикой индивидуального языка. В последние десятилетия объём и содержание лингвистической прагматики объясняется по-разному, начиная с очень ограниченного понимания этого субъекта до значительно широкого. Автор настоящей статьи принимает концепцию «прагматической перспективы» в анализе и описании языка – «прагматика» не понимается как (ещё один) уровень языковой системы, несмотря на то, что близость семантики и прагматики неотрицательна. Понятие прагматической перспективы в лингвистическом анализе обращает внимание на то, что всякий элемент естественного языка можно наблюдать с точки зрения его прагматической дименсии. Из такого же понимания прагматики получается, что в прагматике надо и можно заниматься не только языковыми знаками в классическом (соস্যоровском) смысле. Это значит, что каноническая дефиниция Морриса опускается. В статье дальше приводятся некоторые случаи прагматического анализа лексикально-грамматических явлений чешского языка, особенно прагматическая интерпретация союза *a* (и) и интерпретация средств персонального (личного) и социального deixиса.

*Katedra bohemistiky FF UP
Křížkovského 10, 771 80 Olomouc
<hirsch@ffnw.upol.cz>*

Gramatika v korpusu, korpus v gramatice: příspěvek k diskusi o vyhledávání gramatické informace v korpusech

LUDMILA UHLÍŘOVÁ

Grammar in corpus, corpus in grammar: A contribution to the discussion on searching for grammatical information in a corpus

ABSTRACT: This article discusses some aspects of searching for grammatical information in corpora. It argues that any search procedure must consist of at least three principally different steps. First, a hypothesis regarding some grammatical property of the language system must be formulated in terms of an available “tagging” menu. Second, general instructions concerning the sample size, relevant context size, etc. must be stated, and only then can the third step, i.e. the proper search and interpretation of the attested data, be taken. Examples from the Czech National Corpus are offered to show that the boundary between grammaticality and non-grammaticality of a phenomenon or category is represented by a probability scale with more than just two opposing values and that the corpus may serve as an important tool for locating the most probable (favorite) point on the scale. The issue of zero or non-zero occurrence of a phenomenon is discussed in greater detail. It is argued that if no example of a phenomenon is attested in the corpus, it does not necessarily follow that the corpus is too small and that it is necessary or significant to intervene in favor of a larger one.

ZUSAMMENFASSUNG

Grammatik im Korpus, Korpus in der Grammatik: Diskussionsbeitrag zur Suche nach grammatischer Information in den Korpora

Dieser Artikel beschäftigt sich mit einigen Aspekten der Suche nach grammatischer Information in den Sprachkorpora. Es wird gezeigt, dass der Suchvorgang aus einer Folge von drei prinzipiell verschiedenen Schritten besteht. Zuerst muss eine Hypothese über eine grammatische Eigenschaft des Sprachsystems in abstrakten linguistischen Termini des Typs „tags“ formuliert werden, die im Korpusmenu zur Verfügung stehen. Als zweiter Schritt sind allgemeine Instruktionen zum Umfang der Auswahl und des relevanten Kontexts einzugeben. Erst der dritte Schritt bedeutet die eigentliche Suche und Interpretation der gefundenen Daten. Anhand von Beispielen aus dem Tschechischen Nationalkorpus wird verdeutlicht, dass die Grenze zwischen Grammatikalität und Nicht-Grammatikalität einer grammatischen Erscheinung oder Kategorie als eine Wahrscheinlichkeitsskala mit mehr als zwei oppositionellen Werten zu betrachten ist und dass gerade das Korpus als das geeignete Instrument für die Lokalisierung des wahrscheinlichsten Wertes auf dieser Skala dienen kann. Das Nullvorkommen vs. Nichtnullvorkommen der Korpusbelege wird ausführlicher behandelt. Die Interpretierung der „Null“ kann linguistisch schwierig und kompliziert sein; es ist jedoch wichtig zu wissen, dass man nicht immer berechtigt ist, die Ursache in einem zu kleinem Korpusumfang zu sehen und zugunsten von einem noch größeren Umfang zu intervenieren.

*Ústav pro jazyk český AV ČR
Letenská 4, 118 51 Praha 1
<uhlirova@ujc.cas.cz>*

Využití statistických metod při popisu neverbálních kolo- kací

RENATA BLATNÁ

The utilization of statistical methods in the description of non-verbal collocations

ABSTRACT: This article investigates the statistic function mutual information (MI-score) as applied to various types of lexical combinations, such as multi-word proper names, multi-word terms, idioms and systemic and textual collocations. As a basis for comparison, combinations of the following parts of speech were considered: group A – noun+noun, group B – adjective+adjective, group C – adverb+adverb, group D – adjective+adverb, group E – adjective+adverb, group F – preposition+noun and group G – noun+preposition. MI-scores with values of 15–23 highlight different types of lexical collocations: proper names in group A, terms in group B, idioms in group C, terms in group D and terms in group E. MI-scores with values of 7.0–7.1 relate mostly to systemic or textual collocations. Prepositional collocations are evaluated in the range of the MI-scores 17.5–7.0. The most typical collocations are systemic-textual collocations for group F and multi-word proper names for group G.

*Ústav Českého národního korpusu FF UK
nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1
<renata.blatna@ff.cuni.cz>*

František Daneš

Mezinárodní kongres lingvistů v Praze

The XVII International Congress of Linguists in Prague

ABSTRACT: The XVII International Congress of Linguists took place on July 24–29, 2003 in Prague. It was organized by three Czech academic institutions under the auspices of the Comité International Permanent des Linguistes. The program and agenda of the Congress were divided into four sections: (1) plenary sessions with papers by invited speakers, (2) thematic sessions, each introduced by a state-of-the-art paper, (3) workshop sessions, (4) poster sessions. A book containing all abstracts received (463 pp.) was made available to all participants. The Congress was attended by about five hundred participating linguists from nearly 50 countries and from all continents, and its course and outcome were evaluated positively by both representatives of the CIPL and the individual participants.

*Ústav pro jazyk český AV ČR
Letenská 4, 118 51 Praha 1*

Jana Hoffmannová – Jan Kořenský

Současná slavistika na mezinárodním sjezdu v Lublani

Contemporary Slavic Studies at the XIII International Congress in Ljubljana

ABSTRACT: The XIII International Congress of Slavists took place in Ljubljana (Slovenia) from August 15–21, 2003. The program of the congress was so rich that it was impossible for any individual to take part in all sessions, round tables, thematic blocks and presentations of new publications, hence this report is only a small selection from the countless number of lectures and papers. In the linguistic section of the congress, great attention was given to the situation of the Slavic languages in Europe during a time of globalization and integration, language policy, language management, language legislation, the relationship between large and small Slavic languages etc. Many linguists at the congress were interested in the application of new methods (cognitive linguistics, corpus linguistics). In the section for literary criticism, cultural studies and folklore, many papers concentrated on regional studies, theme studies and image studies, as well as on postmodernism and fantasy in Slavic literatures, or the relationship between the Internet and works of literature. A theme common to both sections was the representation of gender (in language, literature and culture). A special section was devoted to the anniversary of the birth of Josef Dobrovský.

*Ústav pro jazyk český AV ČR
Letenská 4, 118 51 Praha 1
<hoffmannova@ujc.cas.cz>
<korensky@ujc.cas.cz>*